

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. lapkričio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Aplinka — Direktyva 92/43/EEB — Natūralių buveinių apsauga — 6 straipsnio 3 dalis — Orhuso konvencija — Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus ir teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais — 6 ir 9 straipsniai — Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija — 47 straipsnis — Teisė į veiksmingą teisminę gynybą — Aptvaro įrengimo projektas — Saugoma teritorija Strážovské vrchy — Administracinė leidimo suteikimo procedūra — Aplinkos apsaugos organizacija — Prašymas pripažinti procedūros šalies statusą — Atmetimas — Ieškinys teisme“

Byloje C-243/15

dėl *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas, Slovakija) 2015 m. balandžio 14 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2015 m. gegužės 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Lesoochránárske zoskupenie VLK

prieš

Obvodný úrad Trenčín,

dalyvaujant

Biely potok a.s.,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal (pranešėja), M. Vilaras ir E. Regan, teisėjai A. Rosas, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Jarašiūnas ir C. Lycourgos,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. balandžio 18 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Lesoochránárske zoskupenie VLK*, atstovaujamos advokatės I. Rajtáková,
- Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová ir M. Kianička,

* Proceso kalba: slovakų.

— Europos Komisijos, atstovaujamos A. Tokár ir L. Pignataro-Nolin,
susipažinęs su 2016 m. birželio 30 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio ir Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančios sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais, pasirašytos 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1, toliau – Orhuso konvencija), 9 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant pagal Slovakijos teisę įsteigtos gamtos apsaugos organizacijos *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (Miškų apsaugos asociacija, toliau – LZ) ir *Obvodný úrad Trenčín* (Trenčyno apskrities institucija, Slovakija) ginčą dėl šios organizacijos prašymo pripažinti ją administracinės procedūros dėl leidimo vykdyti aptvaro įrengimo siekiant išplėsti elnių auginimo fermą saugomoje teritorijoje projektą suteikimo šalimi.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 Orhuso konvencijos 2 straipsnio „Sąvokos“ 4 ir 5 dalyse nustatyta:
„4. „Visuomenė“ – tai vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės.
5. „Suinteresuota visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.“
- 4 Šios konvencijos 6 straipsnyje „Visuomenės dalyvavimas priimančios sprendimus dėl konkrečios veiklos“ numatyta:
„1. Kiekviena šalis:
<...>
b) vadovaudamasi nacionaliniais įstatymais, taip pat taiko šio straipsnio nuostatas, susijusias su sprendimais dėl planuojamų veiklos rūšių, neišvardytų I priede, bet galinčių turėti didelį poveikį aplinkai. Šiam tikslui Šalys nustato, ar tokie planuojamieji veiklos rūšiai bus taikomos šios nuostatos;
<...>
2. Suinteresuota visuomenė informuojama adekvačiai, laiku ir veiksmingai, atsižvelgiant į aplinkybes, arba viešai paskelbiant, arba individualia tvarka pradiniame priimamo aplinkosauginio sprendimo procedūros etape <...>

<...>

3. Skirtingiems visuomenės dalyvavimo procedūrų etapams įgyvendinti numatomi pagrįsti terminai, suteikiantys pakankamai laiko pagal 2 dalies nuostatas visuomenei informuoti, jai pasirengti ir veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos srityje.

4. Kiekviena Šalis užtikrina visuomenės dalyvavimą jau pradiniame etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir kai galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą.

5. Kiekviena Šalis būtinai atvejais turėtų skatinti būsimuosius paraiškų davėjus, kad jie, prieš pateikdami prašymą gauti leidimą, išsiaiškintų, kokios yra suinteresuotos visuomenės grupės, organizuotų svarstymus ir suteiktą informaciją apie savo prašymo tikslus.

6. Kiekviena Šalis reikalauja, kad kompetentingos valstybės institucijos, gavusios visuomenės grupių prašymą ir vadovaudamosi nacionaliniais įstatymais, sudarytų joms galimybę nemokamai susipažinti ir išnagrinėti visą tuo metu turimą ir gaunamą informaciją, susijusią su šiame straipsnyje minimų sprendimų priėmimo procesu, įgyvendinant visuomenės dalyvavimo procedūrą, nepažeidžiant Šalių teisės neteikti tam tikros informacijos pagal 4 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatas. <...>

<...>

7. Visuomenės dalyvavimo procedūros leidžia visuomenės atstovams teikti pasiūlymus raštu arba prireikus viešo svarstymo ar klausimo svarstymo su paraiškos davėju metu bet kokius komentarus, informaciją, analizę arba nuomonę, kurie, jų manymu, sietini su planuojama veikla.

<...>

5 Tos pačios konvencijos 9 straipsnio „Teisė kreiptis į teismus“ 2–4 dalyse numatyta:

„2. Kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo nacionaliniais įstatymais, užtikrina, kad atitinkami visuomenės atstovai:

- a) rodantys pakankamą suinteresuotumą arba, kaip alternatyva,
- b) manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga numatyta Šalies administracinės procesinės teisės normose,

turėtų teisę kreiptis dėl priimtų sprendimų pakartotinio nagrinėjimo teisme ir (arba) kitoje, nepriklausomoje ir bešališkoje įstatymų nustatyta tvarka įsteigtoje, institucijoje, siekiant teisiniu ir procesiniu požiūriu užginčyti bet kokio sprendimo teisėtumą, veiksmus arba neveikimą, nepažeidžiant 6 straipsnio nuostatų ir kai tai reglamentuoja nacionaliniai įstatymai bei nepažeidžiant žemiau pateikiamos 3 dalies, kitų atitinkamų šios Konvencijos nuostatų.

Pakankamas suinteresuotumas ir kokios nors teisės pažeidimas nustatomi remiantis nacionalinių įstatymų nuostatomis ir turint tikslą suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus pagal šią Konvenciją. Todėl dėl a punkto pakanka bet kokios atitinkančios 2 straipsnio 5 dalyje keliamus reikalavimus nevyriausybinės organizacijos suinteresuotumo. Dėl b punkto – tokios organizacijos taip pat turi teisę pareikšti apie savo teisių pažeidimus.

Šios 2 dalies nuostatos neriboja galimybės panaudoti išankstinio svarstymo administracinėje institucijoje procedūrą ir netaiko [neatleidžia nuo] reikalavimo išnaudoti administracinio svarstymo procedūras prieš kreipiantis į teismines instancijas tais atvejais, kai toks reikalavimas nustatytas nacionaliniuose įstatymuose.

3. Be to, ir nepažeidžiant 1 ir 2 dalyse minimų pakartotinio nagrinėjimo procedūrų, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu tokie yra, galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis dėl privačių asmenų arba valstybės institucijų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veiksmų arba neveikimo užginčijimo.

4. Be to, ir nepažeidžiant 1 dalies nuostatų, vykdam 1, 2 ir 3 dalyse nurodytas procedūras, turi būti užtikrintos atitinkamos ir veiksmingos teisinės gynybos priemonės, įskaitant, jei reikia, tokias teisinės gynybos priemones kaip teismo įpareigojimas nepažeisti ieškovo teisių ar sustabdyti veiksmus, pažeidžiančius tas teises, ir tos priemonės turi būti teisingos, bešališkos, pasiūlytos laiku ir ne per daug brangios. Pagal šį straipsnį priimami sprendimai pateikiami ar protokoluojami raštu. Teismų ir, esant galimybei, kitų institucijų sprendimai yra prieinami visuomenei.“

Sąjungos teisė

- 6 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102, ir klaidų ištaisymas OL L 81, 2015, p. 5), iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB (OL L 363, 2006, p. 368) (toliau – Direktyva 92/43), 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.“

- 7 Direktyvos 92/43 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„*Natura 2000* pavadinimu kuriamas vieningas specialių saugomų teritorijų Europos ekologinis tinklas. Šis tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra į I priedą įrašyti natūralių buveinių tipai ir į II priedą įrašytų rūšių buveinės, sudaro galimybę palaikyti, o kur reikia ir atstatyti iki palankios apsaugos būklės natūralių buveinių tipus ir rūšių buveines jų natūraliame paplitimo areale.

Į *Natura 2000* tinklą įeina specialios apsaugos teritorijos, kurias valstybės narės klasifikuoja pagal [1979 m. balandžio 2 d. Tarybos] direktyvą 79/409/EEB [dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 103, 1979, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 98)].“

- 8 Direktyvos 92/43 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Remdamasi III priede (1 etapas) išdėstytais kriterijais ir atitinkama mokslinė informacija, kiekviena valstybė narė siūlo teritorijų sąrašą, nurodydama, kurie jos teritorijoje vietiniai I priedo natūralių buveinių tipai ir kurios II priedo rūšys aptinkamos tose teritorijose. <...>

Per trejus metus nuo šios direktyvos paskelbimo sąrašas kartu su informacija apie kiekvieną teritoriją perduodamas Komisijai. <...>

2. Remdamasi III priede (2 etapas) nustatytais kriterijais, kiekvienam iš devynių 1 straipsnio c punkto iii papunktyje nurodytų biogeografinių regionų ir visai 2 straipsnio 1 dalyje nurodytai teritorijai Komisija, susitarusi su kiekviena valstybe nare, pagal jų pateiktus sąrašus sudaro Bendrijos svarbos teritorijų sąrašo projektą, paremtą valstybių narių sąrašais, nurodančiais tas teritorijas, kuriose yra vienas ar daugiau natūralių buveinių tipų ar prioritetinių rūšių.

<...>

Atrinktų Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą, nurodant teritorijas, kuriose yra vienas ar daugiau prioritetinių natūralių buveinių tipų ar prioritetinių rūšių, Komisija tvirtina 21 straipsnyje nustatyta tvarka.

<...>

4. Jei, laikantis 2 dalyje nustatytos tvarkos, yra patvirtinama Bendrijos svarbos teritorija, atitinkama valstybė narė turi kaip galima greičiau <...> toje teritorijoje įsteigti specialią saugomą teritoriją <...>

5. Teritoriją įtraukus į 2 dalies trečioje pastraipoje minimą sąrašą, jai pradedamos taikyti 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys.“

- 9 Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumui [vientisumo] ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.“

- 10 Šios direktyvos 7 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatyti įpareigojimai pakeičia bet kuriuos Direktyvos [79/409] 4 straipsnio 4 dalies pirmame sakinyje nustatytus įpareigojimus teritorijoms, atrinktoms pagal 4 straipsnio 1 dalį arba panašiai pripažintoms pagal jos 4 straipsnio 2 dalį, nuo šios direktyvos įgyvendinimo datos arba nuo valstybės narės atlikto atrinkimo arba pripažinimo datos pagal Direktyvą [79/409], jei pastaroji data yra vėlesnė.“

Slovakijos teisė

- 11 *Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny* (Įstatymas Nr. 543/2002 dėl gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos) 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Antro lygio saugomose teritorijose gamtos apsaugos įstaigos sutikimas reikalingas norint:

<...>

d) aptverti teritoriją, kuri nepatenka į savivaldybės statybai skirtą žemę, išskyrus medelynus, sodus ir vynuogynus.

<...>“

- 12 Šio įstatymo 82 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„<...> leidimo ar išimties suteikimo procedūros šalis yra tik pareiškėjas, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip <...> Teisinį subjektiškumą turinčios asociacijos, bent vienus metus veikiančios gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos srityje <...> ir ne vėliau kaip per septynias dienas nuo 7 dalyje nurodyto pranešimo raštu pranešusios apie savo dalyvavimą procedūroje, laikomos suinteresuotais asmenimis.“

- 13 Iš dalies pakeistos redakcijos, įsigaliojusios 2011 m. gruodžio 1 d., ši nuostata suformuluota taip:

„Leidimo ar išimties suteikimo procedūros šalis yra tik pareiškėjas, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip <...> Teisinį subjektiškumą turinčios asociacijos, kurių pagrindinis tikslas bent vienus metus yra aplinkos apsauga <...> ir kurios iš anksto pateikė prašymą dalyvauti procedūroje <...>, yra procedūros šalys <...>, pradiniam administracinės procedūros etape raštu ar elektronškai patvirtino esančios suinteresuotos būti procedūros šalys; pranešimas turi būti pateiktas kompetentingai gamtos apsaugos institucijai per šiuo tikslu šios institucijos nustatytą terminą ir jį reikia pateikti kartu su informacija dėl procedūros, galinčios paveikti pagal šį įstatymą saugomus gamtos ir natūralių gamtos plotų interesus, pradėjimo <...>“

- 14 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos *Správny poriadok* (Administracinio proceso kodeksas) 14 straipsnyje numatyta:

„1. Procedūros šalis yra asmuo, su kurio teisėmis, teisėtais interesais ar pareigomis susijusi procedūra arba kurio teisėms, teisėtiems interesams ar pareigoms sprendimas gali turėti tiesioginę įtaką; taip pat procedūros šalis yra asmuo, kuris tvirtina, kad jo teisėms, teisėtiems interesams ar pareigoms sprendimas gali daryti tiesioginę įtaką, kol neįrodyta priešingai.

2. Procedūros šalis taip pat yra asmuo, kuriam šis statusas suteikiamas specialiu įstatymu.“

- 15 Pagal Administracinio proceso kodekso 15bis straipsnio 2 dalį „dalyvaujantis asmuo“ turi teisę būti informuotas apie tai, kad pradedama administracinė procedūra, susipažinti su administracinės procedūros šalių pateiktais dokumentais, dalyvauti posėdžiuose ir vietoje atliekamuose patikrinimuose, taip pat pateikti įrodymus ir nurodyti kitokias aplinkybes, kuriomis remiantis bus priimtas sprendimas.

- 16 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos *Občiansky súdny poriadok* (Civilinio proceso kodeksas) 250b straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta:

„2. Kai ieškinį pateikia asmuo, kuris tvirtina, kad jam nebuvo pranešta apie administracinės institucijos sprendimą, nors jis turėjo būti laikomas procedūros šalimi, teismas patikrina šio tvirtinimo pagrįstumą ir įpareigoja administracinę instituciją pateikti šiai šaliai administracinį sprendimą ir, atsižvelgdamas į aplinkybes, sustabdo jo vykdymą. Administracinė institucija privalo laikytis šio teismo nurodymo. Administracinė institucija, išsiuntusi sprendimą, perduoda teismui bylos medžiagą, kad šis galėtų priimti sprendimą pagal ieškinį. Jei per administracinę procedūrą įvykdžius teismo nurodymą pateikti administracinį sprendimą pradedama apeliacinė procedūra, administracinė institucija nedelsdama apie tai praneša teismui.

3. Teismas taiko 2 dalį tik tuo atveju, jei nuo sprendimo, kuris nebuvo pateiktas ieškovui, priėmimo praėjo ne daugiau kaip treji metai.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 17 2004 m. balandžio 28 d. Slovakijos Respublika pranešė Europos Komisijai, kad teritorija *Strážovské vrchy* (Stražovo kalnai, Slovakija), kurios plotas iš viso sudaro apie 59 000 hektarų, pripažįstama specialios apsaugos teritorija, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 79/409, siekiant užtikrinti tam tikrų Europos svarbos paukščių rūšių, kaip antai sakalo keleivio (*falco peregrinus*), apsaugą ir dauginimąsi.
- 18 Be to, 2008 m. sausio 25 d. Komisijos sprendimu 2008/218/EB, kuriuo pagal Tarybos direktyvą 92/43 patvirtinamas pirmasis atnaujintas Bendrijos svarbos teritorijų Alpių biogeografiniame regione sąrašas (OL L 77, 2008, p. 106), dalis šios teritorijos (apie 29 000 hektarų plotas) įtraukta į Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą.

- 19 2008 m. lapkričio 18 d. LZ pranešta, kad Trenčyno apskrities institucija pradėjo administracinę procedūrą dėl *Biely potok a.s.* prašymo suteikti aptvaro įrengimo projekto, siekiant išplėsti elnių auginimo fermą į saugomoje teritorijoje *Strážovské vrchy* esančius žemės sklypus, leidimą.
- 20 Vėliau LZ kreipėsi į šią instituciją, ir ši jai perdavė žodinės procedūros dalies protokolą ir sprendimo suteikti prašomą leidimą parengiamuosius dokumentus.
- 21 Atsižvelgdama į šias aplinkybes, LZ paprašė sustabdyti administracinę procedūrą ir nurodė aplinkybes, dėl kurių negalima suteikti leidimo. Šiuo klausimu ji pirmiausia rėmėsi tam tikrais aspektais, nurodytais *Štátna ochrana prírody – Správa CHKO* (Valstybinė gamtos apsaugos tarnyba – Saugomų gamtos teritorijų skyrius, Slovakija) pastabose, pateiktose 2008 m. gruodžio 3 d.
- 22 2009 m. balandžio 23 d. sprendimu Trenčyno apskrities institucija atmetė LZ prašymą pripažinti ją administracinės leidimo suteikimo procedūros šalimi, motyvuodama tuo, kad pagal taikytinus teisės aktus tokioms teisinį subjektiškumą turinčioms asociacijoms kaip LZ pripažįstamas tik „suinteresuotojo asmens“, o ne „procedūros šalies“ statusas.
- 23 Dėl šio sprendimo LZ pateiktą administracinį skundą *Krajský úrad životného prostredia v Trenčíne* (Trenčyno regioninė aplinkos apsaugos institucija, Slovakija) atmetė 2009 m. birželio 1 d. sprendimu, kuris įsiteisėjo 2009 m. birželio 10 d. (toliau abu sprendimai kartu vadinami byloje nagrinėjamais sprendimais).
- 24 2009 m. birželio 10 d. sprendimu, kuris įsiteisėjo 2009 m. birželio 19 d., Trenčyno apskrities institucija suteikė *Biely potok* prašomą leidimą.
- 25 2009 m. birželio 11 d. LZ dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų sprendimų pateikė skundą *Krajský súd v Trenčíne* (Trenčyno regioninis teismas, Slovakija), kuriuo siekė, kad jai būtų pripažintas administracinės procedūros šalies statusas, remiantis, be kita ko, Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalimi.
- 26 Šis teismas sustabdė bylos nagrinėjimą, kol Teisingumo Teismas paskelbs 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, ES:C:2011:125), o 2011 m. rugpjūčio 23 d. sprendimu panaikino pagrindinėje byloje nagrinėjamus sprendimus, remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu.
- 27 2012 m. sausio 26 d. sprendimu *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas, Slovakija) panaikino 2011 m. rugpjūčio 23 d. *Krajský súd v Trenčíne* (Trenčyno regioninis teismas) ir grąžino bylą nagrinėti šiam teismui.
- 28 Iš 2012 m. sausio 26 d. sprendimo matyti, kad, pirma, pagal Slovakijos civilinio proceso teisės nuostatas po to, kai administracinė procedūra iš esmės visiškai baigta (šiuo atveju ji baigta 2009 m. birželio 10 d. Trenčyno apskrities institucijos sprendimu suteikti leidimą), nebereikia atlikti sprendimo nesuteikti administracinės procedūros šalies statuso teisminės kontrolės, nes šio statuso suteikiamomis procesinėmis teisėmis galima naudotis tik tol, kol administracinė procedūra dar vyksta, o asmuo, prašantis suteikti tokį statusą, nebegali juo remtis, kai procedūra iš esmės visiškai užbaigta.
- 29 Antra, jei susiklosčius tokiai situacijai teismo procesas dėl tokio statuso suteikimo užbaigiamas, atitinkamam asmeniui turi būti pranešta apie galimybę reikalauti suteikti procedūros šalies statusą pareiškiant ieškinį kaip „procedūroje nedalyvavusiai šaliai“, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 250b straipsnio 2 dalį; toks ieškinytis turi būti pareikštas per trejų metų terminą, nustatytą šio kodekso 250b straipsnio 3 dalyje.
- 30 2012 m. rugsėjo 12 d. sprendimu *Krajský súd v Trenčíne* (Trenčyno regioninis teismas) antrą kartą panaikino pagrindinėje byloje nagrinėjamus sprendimus.

- 31 Šio teismo teigimu, 2009 m. birželio 10 d. Trenčyno apskrities institucijos sprendimas suteikti leidimą buvo priimtas per anksti, nes vykstant administracinei procedūrai dėl leidimo suteikimo teismo procesas dėl prašymo pripažinti šios administracinės procedūros šalies statusą dar nebuvo baigtas. Šis teismas teigia, kad procedūra dėl prašymo suteikti leidimą turėjo būti sustabdyta, kol galutinai baigsis teismo procesas.
- 32 2013 m. vasario 28 d. sprendimu *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) panaikino 2012 m. rugsėjo 12 d. *Krajský súd v Trenčíne* (Trenčyno regioninis teismas) sprendimą iš esmės remdamasis tais pačiais motyvais, kaip nurodyti jo 2012 m. sausio 26 d. sprendime.
- 33 2013 m. lapkričio 23 d. sprendimu *Krajský súd v Trenčíne* (Trenčyno regioninis teismas) atmetė LZ prašymą suteikti procedūros šalies statusą ir nurodė neprivalėjęs jai pranešti apie galimybę reikalauti suteikti procedūros šalies statusą pareiškiant ieškinį kaip „procedūroje nedalyvavusiai šaliai“, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 250b straipsnio 2 dalį, nes jau buvo pasibaigęs šio kodekso 250b straipsnio 3 dalyje nurodytas trejų metų terminas.
- 34 LZ apskundė 2013 m. lapkričio 23 d. sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme; šis teismas teigia, kad, atsižvelgiant į 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, ES:C:2011:125), iš esmės kyla klausimas, ar esant tokiai situacijai, kaip susiklosčiusi pagrindinėje byloje, susijusiai su asmenims pagal Sąjungos teisę, konkrečiai pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, suteikiamomis teisėmis, paisyta Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir šioje direktyvoje bei Orhuso konvencijos 9 straipsnyje nurodyto tikslo užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį.
- 35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu mano, kad nacionalinę proceso teisę reikia aiškinti taip, kad esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, administracinė procedūra dėl leidimo suteikimo negali būti tęsiama ar galutinai užbaigiama, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl prašymo pripažinti šios administracinės procedūros šalies statusą.
- 36 Iš tiesų, esant tokiai situacijai, jei administracinė leidimo suteikimo procedūra būtų tęsiama, tai galėtų prieštarauti rungimosi principui, nes tik leidimo prašantis asmuo yra tokios procedūros šalis ir negalima atmesti galimybės, kad tuo atveju, jei tokios aplinkos apsaugos organizacijos kaip LZ nedalyvautų vykstant tokiai procedūrai, su aplinkos apsauga susiję argumentai nebūtų minimi ir į juos nebūtų atsižvelgta, taigi nebūtų pasiektas pagrindinis tokios procedūros tikslas užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį.
- 37 Priešingai, taip pat galima teigti, kad tai, jog administracinė procedūra dėl prašymo suteikti leidimą tęsiama, net jei dar nebaigtas teismo procesas dėl prašymo suteikti procedūros šalies statusą, leidžia itin greitai išnagrinėti prašymą suteikti leidimą. Jei šios administracinės procedūros nebūtų galima tęsti, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl ieškinio, kuriuo prašoma suteikti tokį statusą, leidimo prašantis asmuo galėtų apskųsti administracines institucijas dėl nevienodo požiūrio.
- 38 Tokiomis aplinkybėmis *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar galima tinkamai užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, tariamo teisės į aukštą aplinkos apsaugos lygį, Europos Sąjungos lygiu nustatytą iš esmės Direktyvoje 92/43, pažeidimo atveju, konkrečiai, kai neišsiaiškinama visuomenės nuomonė dėl projekto, kuris gali turėti didelių pasekmių specialioms saugomoms teritorijoms, įtrauktoms į Europos ekologinį tinklą „Natura 2000“, ir ieškovės, kaip pelno nesiekiančios asociacijos, įsteigtos saugoti aplinką nacionaliniu lygiu, teisę pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnį, paisant 2011 m. kovo 8 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo byloje

Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, ES:C:2011:125) nustatytų ribų net tais atvejais, kai nacionalinis teismas baigia nagrinėti ginčą dėl sprendimo nepripažinti šalies statuso administracinėje procedūroje dėl leidimo suteikimo, kaip yra nagrinėjamu atveju, ir siūlo ieškovei pareikšti ieškinį kaip subjektui, kuris nedalyvavo administracinėje procedūroje?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 39 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 47 straipsnis, siejamas su Orhuso konvencijos 9 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, aiškinti nacionalinės proceso teisės normas taip, kad ieškinyje dėl sprendimo nesuteikti aplinkos apsaugos organizacijai administracinės procedūros dėl leidimo vykdyti projektą teritorijoje, saugomoje pagal Direktyvą 92/43, šalies statuso nebūtinai turi būti išnagrinėtas, kol vyksta ši procedūra, t. y. ši procedūra gali būti galutinai užbaigta, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl šalies statuso, ir toks ieškinyje automatiškai atmetamas, kai tik suteikiamas projekto leidimas, o dėl to ši organizacija, siekdama, kad jai būtų suteiktas šalies statusas ir kad būtų atlikta teisminė kontrolė, kaip kompetentingos nacionalinės institucijos vykdo įsipareigojimus, kylančius iš minėtos direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, turi pareikšti kitokio pobūdžio ieškinį.
- 40 Pagrindinėje byloje gamtos apsaugos organizacija LZ teisme reikalauja suteikti jai administracinės leidimo procedūros šalies statusą, kad galėtų teisme pareikštame ieškinyje remtis teisėmis, suteikiamomis pagal Sąjungos teisės normas aplinkos srityje, nes ši organizacija mano, kad sprendimas suteikti leidimą vykdyti projektą teritorijoje, pagal Direktyvą 92/43 saugomoje kaip specialios apsaugos teritorija arba Bendrijos svarbos teritorija, priimtas pažeidžiant įsipareigojimus, nacionalinės institucijoms tenkančius pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.
- 41 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagal taikytinas nacionalinės proceso teisės normas tokia aplinkos apsaugos organizacija kaip LZ gali teisme ginčyti sprendimą, galbūt prieštaraujantį Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 daliai, visų pirma pareikšdama ieškinį dėl ankstesnio sprendimo suteikti leidimą tik tuo atveju, jei šiai organizacijai prieš tai formaliai suteiktas atitinkamos procedūros (šiuo atveju leidimo vykdyti projektą saugomoje teritorijoje) šalies statusas.
- 42 Visų pirma primintina, kad pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį atliktinas tinkamas plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai vertinimas reiškia, kad prieš jį patvirtinant, atsižvelgiant į geriausias mokslo žinias šioje srityje, turi būti nustatyti visi to plano ar projekto aspektai, atskirai arba kartu su kitais planais ar projektais galintys paveikti šios teritorijos apsaugos tikslus. Kompetentingos nacionalinės institucijos leidžia vykdyti veiklą saugomoje teritorijoje tik įsitikinusios, kad ji neturės žalingo poveikio šios teritorijos vientisumui. Taip yra, kai moksliniu požiūriu nekyla jokių pagrįstų abejonių, kad nebus tokio poveikio (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija, C-404/09, ES:C:2011:768, 99 punktą ir 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt., C-399/14, ES:C:2016:10, 49 ir 50 punktus**).
- 43 Taip Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis padeda pasiekti tikslą, kurio siekiama pagal šią direktyvą nustatytomis priemonėmis; pagal jos 2 straipsnio 2 dalį šis tikslas yra palaikyti ar atkurti palankią Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos būklę, ir abstraktesnį tos pačios direktyvos tikslą užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį, kiek tai susiję su pagal ją saugomomis teritorijomis.
- 44 Su SESV 288 straipsnyje įtvirtintu direktyvos privalomumu būtų nesuderinama tai, jog iš atitinkamų asmenų iš esmės būtų atimta galimybė remtis direktyvoje nustatyta pareiga. Direktyvos 92/43 veiksmingumas ir jos tikslas, primintas šio sprendimo ankstesniame punkte, reikalauja, kad asmenys galėtų ja remtis teisme ir kad nacionaliniai teismai galėtų atsižvelgti į šią direktyvą kaip į Sąjungos

teisės dalį, be kita ko, tikrindamos, ar nacionalinė institucija, suteikusi leidimą vykdyti planą ar projektą, laikėsi įsipareigojimų pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, primintų šio sprendimo 42 punkte, ir nepažeidė nagrinėjamoje nuostatoje nustatytų nacionalinėms institucijoms suteiktos diskrecijos ribų (šiuo klausimu žr. 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, ES:C:2004:482, 66 ir 69 punktus).

- 45 Be to, Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad prieš pritardamos šioje nuostatoje nurodytam projektui ar planui kompetentingos nacionalinės institucijos, jei reikia, turi išsiaiškinti visuomenės nuomonę. Šią nuostatą reikia aiškinti kartu su Orhuso konvencijos, kuri yra Sąjungos teisinės sistemos dalis, 6 straipsnio 1 dalies b punktu.
- 46 Pastarojoje nuostatoje numatyta, kad Orhuso konvencijos 6 straipsnio nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus dėl konkrečios veiklos taikomos priimant sprendimus dėl šios konvencijos I priede neišvardytų planuojamų veiklos rūšių, galinčių turėti didelį poveikį aplinkai. Kaip matyti iš 6 straipsnio 3, 4 ir 7 dalių, jame visuomenės atstovams, be kita ko, suteikiama teisė „veiksmingai dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos srityje“, „teikti pasiūlymus raštu arba prireikus viešo svarstymo ar klausimo svarstymo su paraiškos davėju metu bet kokius komentarus, informaciją, analizę arba nuomonę, kurie, jų manymu, sietini su planuojama veikla“. Šis dalyvavimas turi prasidėti „jau pradiniam etape, kai yra visos galimybės svarstyti įvairius variantus ir kai galima užtikrinti veiksmingą visuomenės dalyvavimą“.
- 47 Pagrindinėje byloje LZ, kuri akivaizdžiai atitinka Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, kad patektų į sąvokos „suinteresuota visuomenė“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, taikymo sritį, taip pat patenka ir į platesnės sąvokos „visuomenė“, kaip ji suprantama pagal šios konvencijos 6 straipsnio nuostatas, taikymo sritį. Be to, kaip savo išvados 65 punkte pažymėjo generalinė advokatė, pagrindinėje byloje nagrinėjamas aptvaro įrengimo saugomoje teritorijoje projektas nepriskiriamas prie veiklos rūšių, nurodytų Orhuso konvencijos I priede, tačiau tai, kad kompetentingos nacionalinės institucijos nusprendė pradėti šio projekto leidimo procedūrą pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, leidžia teigti, kad šios institucijos manė esant būtina įvertinti šio projekto poveikio aplinkai mastą, kaip tai suprantama pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktą.
- 48 Iš tiesų šioje nuostatoje patikslinta, kad Orhuso konvencijos 6 straipsnio taikymas reglamentuojamas atitinkamos susitariančiosios šalies nacionalinėje teisėje. Vis dėlto šį patikslinimą reikia suprasti taip, kad jis susijęs tik su šiame 6 straipsnyje nurodytos visuomenės dalyvavimo tvarka, bet neatimama teisė dalyvauti, kurią tokia aplinkos apsaugos organizacija kaip LZ turi pagal šį straipsnį.
- 49 Darytina išvada, kad aplinkos organizacija, kuri – kaip LZ – atitinka Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį kartu su šios konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktu turi teisę dalyvauti, kaip nurodyta šio sprendimo 46 punkte, sprendimo dėl prašymo suteikti plano ar projekto, galinčio daryti didelį poveikį aplinkai, leidimą priėmimo procedūroje, jei per šią procedūrą priimamas vienas iš šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje nurodytų sprendimų.
- 50 Taip pat primintina, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką valstybių narių teismai, vadovaudamiesi ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, turi užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių teisminę gynybą. Be to, ESS 19 straipsnio 1 dalyje valstybės narės įpareigojamos numatyti teisių gynimo priemones, būtinas veiksmingai teisminei apsaugai Sąjungos teisei priklausančiose srityse užtikrinti (2014 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *ClientEarth*, C-404/13, ES:C:2014:2382, 52 punktas). Kiek tai susiję su administraciniais sprendimais, priimtais pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, šis įpareigojimas kyla ir iš Chartijos 47 straipsnio.

- 51 Iš tiesų Chartijos taikymo sritis, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmis, yra apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę; šioje nuostatoje patvirtinama nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visais atvejais, kuriuos reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali peržengti šių atvejų ribų (be kita ko, žr. 2016 m. birželio 30 d. Sprendimo *Toma ir Biroul Executorului Judecătoreasc Horațiu-Vasile Cruduleci*, C-205/15, ES:C:2016:499, 23 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 52 Priėmusi proceso teisės normas, taikomas ieškiniams dėl teisių, kurios aplinkos apsaugos organizacijai suteikiamos pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį kartu su Orhuso konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktu, įgyvendinimo, siekiant patikrinti kompetentingų nacionalinių institucijų sprendimus atsižvelgiant į jų išpareigojimus pagal šias nuostatas, valstybė narė įgyvendina iš šių nuostatų kylančius išpareigojimus, taigi laikytina, kad ji įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.
- 53 Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kiek šis susijęs su Chartijos 47 straipsniu.
- 54 Šiame 47 straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, be kita ko, apima veiksmingą teisinę gynybą teisme.
- 55 Dėl teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažymėtina, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje teisė pareikšti ieškinį suteikiama aplinkos apsaugos organizacijoms, atitinkančioms šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus (taip yra LZ atveju), jeigu ieškinys pareikštas dėl į šio 9 straipsnio 2 dalies taikymo sritį patenkančio sprendimo.
- 56 Kompetentingų nacionalinių institucijų sprendimai, priimti pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį dėl prašymo dalyvauti leidimo procedūroje, dėl įvertinimo, ar būtina atlikti plano ar projekto poveikio saugomai teritorijai aplinkos aspektu vertinimą, arba dėl tokio vertinimo išvadų tinkamumo, kiek tai susiję su tokio projekto ar plano keliamu pavojumi saugomos teritorijos vientisumui, neatsižvelgiant į tai, ar tie sprendimai atskiri, ar yra sprendimo suteikti leidimą dalis, yra sprendimai, patenkantys į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies taikymo sritį.
- 57 Kaip savo išvados 80 punkte iš esmės pažymėjo generalinė advokatė, į Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies taikymo sritį patenkantys nacionalinių institucijų priimti sprendimai, nesusiję su Orhuso konvencijos I priede nurodyta veiklos rūšimi, minimi šios konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punkte, taigi patenka į jos 9 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, nes šie sprendimai reiškia, kad prieš suteikdamos leidimą vykdyti veiklą nacionalinės institucijos vertina, ar konkrečiu atveju ši veikla gali turėti didelį poveikį aplinkai.
- 58 Iš Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies matyti, kad šioje nuostatoje apibrėžta valstybių narių diskrecija nustatyti joje minimų skundų pateikimo taisykles, nes šios nuostatos tikslas – suteikti suinteresuotai visuomenei, apimančiai ir aplinkos apsaugos organizacijas, atitinkančias šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, „plačias galimybes kreiptis į teismus“ (pagal analogiją dėl 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248), iš dalies pakeistos 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466; toliau – Direktyva 85/337), 10a straipsnio, kurio tekstas praktiškai sutampa su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies tekstu, žr. 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Gruber*, C-570/13, ES:C:2015:231, 39 punktą).

- 59 Todėl tokios organizacijos turi būtina galėti teisme remtis nacionalinės teisės normomis, kuriomis aplinkos srityje įgyvendinami Sąjungos teisės aktai ir tiesiogiai veikiančios Sąjungos aplinkos teisės normos (pagal analogiją dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnio žr. 2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-137/14, ES:C:2015:683, 92 punktą).
- 60 Tarp teisių, kuriomis tokia nevyriausybinė organizacija turi galėti remtis teisme pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalį, yra nacionalinės teisės normos, priimtose remiantis Direktyvos 92/43 6 straipsniu (pagal analogiją dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnio žr. 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen*, C-115/09, ES:C:2011:289, 49 ir 58 punktus).
- 61 Taigi tokia organizacija turi galėti teisme ginčyti ne tik sprendimą neatlikti atitinkamo plano ar projekto poveikio konkrečiai teritorijai tinkamo vertinimo, bet ir vertinimą tuo atveju, kai poveikio aplinkai vertinimas buvo atliktas, bet jį atliekant buvo padaryta pažeidimų (pagal analogiją dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnio žr. 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Gemeinde Altrip ir kt.*, C-72/12, ES:C:2013:712, 37 punktą).
- 62 Be to, pažymėtina, kad pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad jos 9 straipsnio 2 dalyje nurodytos procedūros užtikrintų „atitinkamas ir veiksmingas“ teisinės gynybos priemones.
- 63 Taigi, siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo užduotą klausimą, reikia išnagrinėti, ar pagal Chartijos 47 straipsnį kartu su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 ir 4 dalimis draudžiama esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, aiškinti nacionalinės proceso teisės normas taip, kad pagal jas aplinkos apsaugos organizacijos, atitinkančios šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, pateiktas ieškinys teisme dėl sprendimo nesuteikti jai administracinės procedūros dėl leidimo vykdyti projektą teritorijoje, saugomoje pagal Direktyvą 92/43, šalies statuso nebūtinai turi būti išnagrinėtas, kol vyksta ši procedūra, t. y. ši procedūra gali būti galutinai užbaigta, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl šalies statuso, ir toks ieškinys automatiškai atmetamas, kai tik suteikiamas projekto leidimas, o dėl to ši organizacija, siekdama, kad jai būtų suteiktas šalies statusas ir kad būtų atlikta teisminė kontrolė, kaip kompetentingos nacionalinės institucijos vykdo įsipareigojimus, kylančius iš šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, turi pareikšti kitokio pobūdžio ieškinį.
- 64 Nors tai išnagrinėti iš esmės turi tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas turi kompetenciją nurodyti Sąjungos teisės nuostatas ir kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti tai nagrinėdamas. Be to, niekas netrukdo nacionaliniam teismui prašyti Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl šių nuostatų taikymo konkrečiu nagrinėjamu atveju, vis dėlto turint omenyje, kad atsižvelgdamas į visą bylos medžiagą, kurią turi nacionalinis teismas, jis nustato ir įvertina šiuo tikslu būtinas aplinkybes (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Banif Plus Bank*, C-312/14, ES:C:2015:794, 51 ir 52 punktus).
- 65 Tai nurodžius, primintina, kad, nesant šią sritį reguliuojančių Sąjungos teisės normų, kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles, nes valstybės narės kiekvienu atveju privalo užtikrinti veiksmingą šių teisių apsaugą, konkrečiai kalbant, užtikrinti, kad būtų paisoma Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą (šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimo *Lesoochranárske zoskupenie*, C-240/09, ES:C:2011:125, 47 punktą ir 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Star Storage ir kt.*, C-439/14 ir C-488/14, ES:C:2016:688, 46 punktą).
- 66 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išankstinės kontrolės procedūra, grindžiama griežtu patvirtinimo kriterijumi, kuris apima atsargumo principą ir leidžia veiksmingai užkirsti kelią numatomų planų ar projektų neigiamam poveikiui saugomos teritorijos vientisumui, nes įpareigoja kompetentingas nacionalines institucijas nesuteikti leidimo vykdyti planą ar projektą, jei neaišku, ar toks planas ar projektas neturės neigiamo poveikio tokios teritorijos

vientisumui (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, ES:C:2004:482, 57 ir 58 punktus ir 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, ES:C:2016:10, 48 punktą).

- 67 Vis dėlto, nors pagrindinėje byloje neginčijama, kad LZ galėjo dalyvauti leidimo procedūroje kaip „suinteresuotasis asmuo“ ir tai leido jai, be kita ko, atsižvelgiant į aplinkos apsaugos institucijos išvadas, remtis argumentais siekiant įrodyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas projektas gali paveikti saugomos teritorijos vientisumą, toks statusas nėra lygiavertis „procedūros šalies“ statusui.
- 68 Tokiomis aplinkybėmis LZ ginčijamas nacionalinės proceso teisės aiškinimas taip, kad ieškinys dėl administracinio sprendimo nesuteikti leidimo procedūros šalies statuso nebūtinai turi būti nagrinėjamas vykstant šiai procedūrai ir automatiškai atmetamas suteikus prašomą leidimą, neleidžia užtikrinti įvairių LZ prerogatyvų, priskiriamų prie visuomenės dalyvavimo teisės, kaip ji suprantama pagal Orhuso konvencijos 6 straipsnį, patikslintos šio sprendimo 46 punkte, veiksmingos teisminės apsaugos.
- 69 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad „procedūros šalies“ statusas, jei būtų buvęs suteiktas LZ, jai būtų leidęs aktyviau dalyvauti priimant sprendimus, nes ji būtų galėjusi pateikti išsamesnius ir svaresnius argumentus dėl planuojamo projekto poveikio saugomos teritorijos vientisumui, o kompetentingos institucijos būtų turėjusios atsižvelgti į šiuos argumentus prieš suteikdamos leidimą vykdyti šį projektą.
- 70 Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymėjo, kad visateisė procedūros šalis yra tik leidimo prašantis asmuo, todėl negalima atmeti galimybės, kad tuo atveju, jei tokia aplinkos apsaugos organizacija kaip LZ nedalyvautų vykstant administracinei procedūrai kaip procedūros šalis, su aplinkos apsauga susiję argumentai nebūtų minimi ir į juos nebūtų atsižvelgta, taigi nebūtų pasiektas pagrindinis Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalyje minimos procedūros tikslas užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį.
- 71 Be to, pažymėtina, kad „suinteresuotojo asmens“ statuso, pripažinto LZ pagrindinėje byloje, nepakanka norint ieškinyje remtis argumentais, skirtais sprendimo suteikti leidimą teisėtumui ginčyti, nes norint pateikti tokį ieškinį būtina turėti „procedūros šalies“ statusą.
- 72 Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad LZ ginčijamas nacionalinės proceso teisės normų aiškinimas taip, kad ieškiniu dėl administracinio sprendimo nesuteikti leidimo procedūros šalies statuso pateikimas nekliudo galutinai užbaigti šios procedūros ir toks ieškinys bet kokiomis aplinkybėmis iškart atmetamas, kai tik išduodamas atitinkamas leidimas, atsižvelgiant į tikslą užtikrinti plačias galimybes kreiptis į teismus ir apskųsti sprendimus aplinkos srityje, negali užtikrinti aplinkos apsaugos organizacijos teisių, kylančių iš Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies kartu su Orhuso konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktu, užkirsti kelią neigiamam poveikiui pagal šią direktyvą saugomos teritorijos vientisumui veiksmingos teisminės apsaugos.
- 73 Remiantis tuo, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Chartijos 47 straipsnis kartu su Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 ir 4 dalimis, kiek jame užtikrinama teisė kreiptis į teismus ir įtvirtinta teisė į veiksmingą iš Sąjungos teisės (šiuo atveju iš Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies kartu su šios konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktu) kylančių aplinkos apsaugos organizacijos, atitinkančios šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, teisių teisminę gynybą, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, aiškinti nacionalinės proceso teisės normas taip, kad ieškinys dėl sprendimo nesuteikti tokiai organizacijai administracinės procedūros dėl leidimo vykdyti projektą teritorijoje, saugomoje pagal šią direktyvą, šalies statuso nebūtinai turi būti išnagrinėtas, kol vyksta ši procedūra, t. y. ši procedūra gali būti galutinai užbaigta, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl šalies statuso, ir toks ieškinys automatiškai atmetamas, kai tik suteikiamas projekto leidimas, o dėl to ši organizacija, siekdama, kad

jai būtų suteiktas šalies statusas ir kad būtų atlikta teisminė kontrolė, kaip kompetentingos nacionalinės institucijos vykdo įsipareigojimus, kylančius iš minėtos direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, turi pareikšti kitokio pobūdžio ieškinį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁷⁴ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis kartu su Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais, pasirašytos 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB, 9 straipsnio 2 ir 4 dalimis, kiek jame užtikrinama teisė kreiptis į teismus ir įtvirtinta teisė į veiksmingą iš Sąjungos teisės (šiuo atveju iš 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos, iš dalies pakeistos 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB, 6 straipsnio 3 dalies kartu su šios konvencijos 6 straipsnio 1 dalies b punktu) kylančių aplinkos apsaugos organizacijos, atitinkančios šios konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus, teisių teisminę gynybą, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, aiškinti nacionalinės proceso teisės normas taip, kad ieškinyje dėl sprendimo nesuteikti tokiai organizacijai administracinės procedūros dėl leidimo vykdyti projektą teritorijoje, saugomoje pagal šią direktyvą, šalies statuso nebūtinai turi būti išnagrinėtas, kol vyksta ši procedūra, t. y. ši procedūra gali būti galutinai užbaigta, kol nepriimtas galutinis teismo sprendimas dėl šalies statuso, ir toks ieškinyje automatiškai atmetamas, kai tik suteikiamas projekto leidimas, o dėl to ši organizacija, siekdama, kad jai būtų suteiktas šalies statusas ir kad būtų atlikta teisminė kontrolė, kaip kompetentingos nacionalinės institucijos vykdo įsipareigojimus, kylančius iš minėtos direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, turi pareikšti kitokio pobūdžio ieškinį.

Parašai.